

Hållbarhetsbokslut

Uppföljning av Mariehamns stads miljömål och hållbarhetsarbete

Staden är en viktig aktör i omställningen till ett hållbart samhälle. Staden har en hög ambition och målsättning för miljöarbetet och i arbetet med att nå en hållbar utveckling har stadens miljömål en central roll. Miljöpolicy och miljömål fastställs av stadsfullmäktige.

Mariehamns stads miljömål ska bidra till att minska miljöpåverkan och driva utvecklingen framåt i närregionen, men staden tar också ett globalt ansvar med höga krav på miljömässig hållbarhet. Årets hållbarhetsbokslut har därför även ambition av att ge en samlad beskrivning av hur staden som organisation bidrar till att även att uppnå de globala hållbarhetsmålen.

Den globala hållbarhetsagendan

Förenta Nationerna utarbetade år 2015 en hållbarhetsagenda, Agenda 2030, med 17 mål för att få slut på fattigdom, skydda planeten samt säkerställa välbefinnande för alla världens människor. Tidsramen för att nå målen är år 2030. För att skapa trovärdighet och effektivitet i de uppsatta internationella målen är det viktigt att så många som möjligt av världens länder ställer sig bakom dessa mål. Stadens miljömål har stöd i flera av målen i Agenda 2030.

Mariehamns stad fortsatt miljöcertifierad enligt ISO 14001

Mariehamns stad certifierades som första stad i Finland enligt den internationella miljöledningssystemstandarden ISO 14001 i januari 2011. Miljöcertifieringen omfattar hela stadens förvaltning och vissa bolag. Certifikaten utgör en kvalitetsstämpel utfärdad av det oberoende certifieringsorganet A3CERT. ISO 14001 är en internationell standard hur man styr och kvalitetssäkrar miljöarbetet inom en verksamhet.

Efter den årliga revisionen 24-27 januari 2017 av Mariehamns stads miljöledningssystem konstaterade A3CERT efter genomförd revision att Mariehamns stad har kunnat påvisa en effektiv implementering, underhåll och förbättring av sitt ledningssystem och därmed utfärdade A3CERT beslut för fortsatt certifiering ytterligare tre år.

Miljömål 1 - Minska koldioxidutsläppen

Varför detta inriktningsmål?

Utdrag från mål 13, bekämpa klimatförändringen, från FN:s globala agenda för hållbar utveckling:

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser i atmosfären kommer från sättet vi utvinner, omvandlar och använder fossil energi. Som följd av de ökade utsläppen riskerar vi gå mot en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader Celsius, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförsurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och med ökad risk för väderrelaterade naturkatastrofer. Klimatpåverkan måste begränsas för att skapa förutsättningarna för fattigdomsbekämpning och en långsiktigt hållbar utveckling.

Mariehamns stads mål

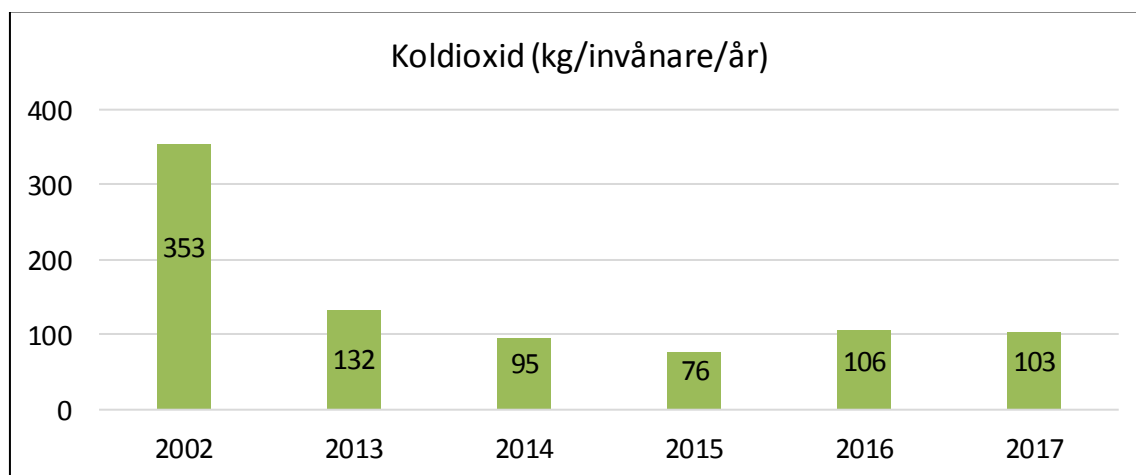
Stadens övergripande klimatmål är att utsläppen av växthusgaser per invånare från verksamheter som staden kan kontrollera efter den 31 december 2017 är 75 % lägre än de uppskattade utsläppen 2002.

Vilka verksamheter?

All energi som används inom stadens egna fastigheter och Marstads bostäder samt hamnens fastigheter. Till utsläppen av växthusgaser räknas även den fossila användningen i stadens egna transportfordon samt kollektivtrafiken.

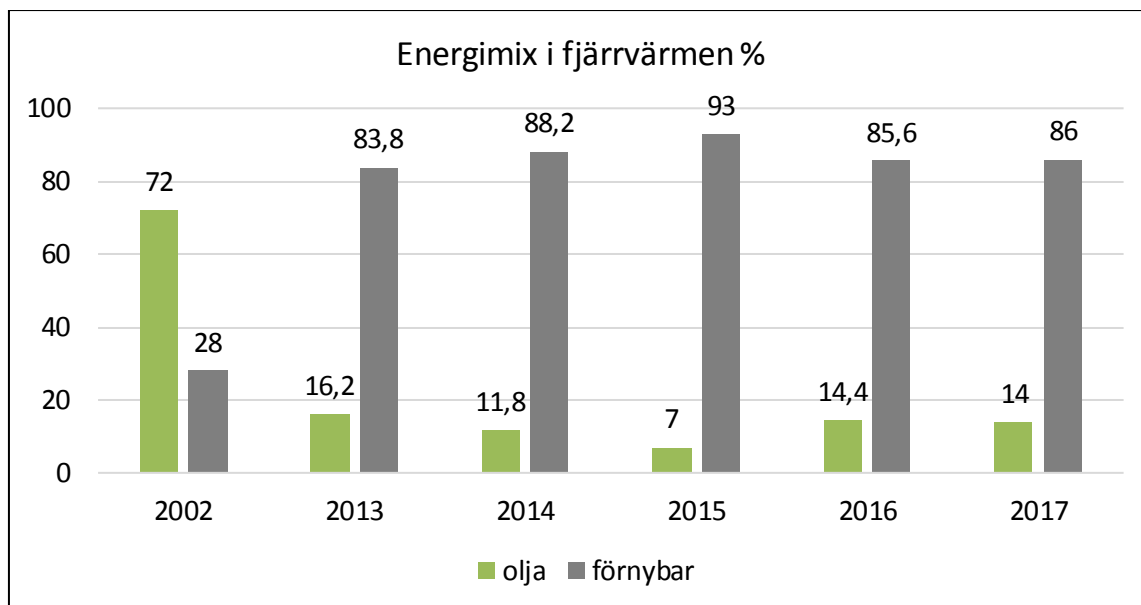
Resultat

Koldioxidutsläppen för år 2017 var 71 procent lägre än 2002 års utsläpp.

Fjärrvärmen

Utsläppen från energisektorn kan variera kraftig från år till år beroende på väder. Återigen var det ett år som var varmare än vad som kallas för ett normalår vilket ledde till ett lägre uppvärmningsbehov och därmed låga utsläpp från fjärrvärmeproduktionen. I fjärrvärmeproduktionen var andelen förnybar biobränsle från den åländska skogen 86%. Räknat på årsbasis innebar det 42,5 g koldioxid per kWh.

El

Elen som används inom stadens verksamheter är förnybar sedan lång tid tillbaka. Redan 1997 köpte staden andelar som motsvarade volymen som användes till stadens gatubelysning, ca 1200 MWh per år. Sedan 2011 används förnybar vattenbaserad el från Sverige. Per kWh innebär det 8,31 g koldioxid per kWh. Detta har inneburit att drygt 6 000 ton minskad koldioxidbelastning sedan 2011.

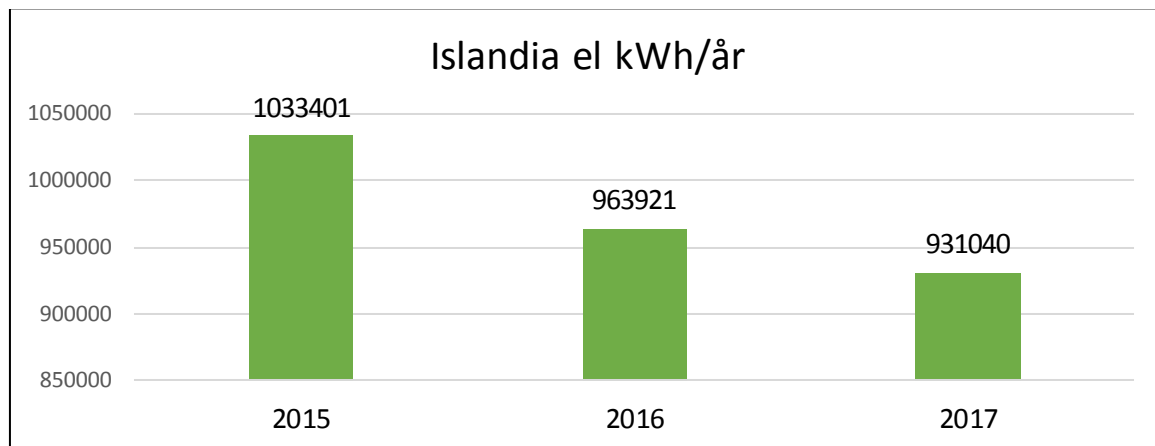

Mål 7.2 Hållbar energi för alla, FN:s globala agenda för hållbar utveckling. Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen

Sett till enskilda objekt som producerat förnybar energi är det Lotsbroverket som har gjort störst skillnad under de senaste åren. Under 2017 producerades förnybar el från biogas motsvarande 416 000 kWh. Även stadens nya Övernässkola bidrar med sina solceller att producera förnybar el motsvarande 4000 kWh.

Energieffektivisering

Ett av de bättre exemplen på energiförbättringar har åstadkommits i Islandia. Sedan 2015 har elförbrukningen minskat med 100 000 kWh, största anledningen till detta är att majoriteten av belysningen är ersatt av LED samt att ventilationen är optimerad till verksamhetsbehoven.

Miljömål 2 - Öka inköpen av miljöanpassade varor och tjänster

Varför detta inriktningsmål?

Utdrag från mål 12, Hållbar konsumtion och produktion, från FN:s globala agenda för hållbar utveckling:

Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster är en nödvändighet för att minska negativ påverkan på klimat och miljö samt människors hälsa. Särskilt utvecklingsländer påverkas i hög grad av klimatförändringar och annan miljöpåverkan vilket innebär ökad fattigdom och minskad välfärd.

Mariehamns stads mål

Av inköpta varor och tjänster skall efter den 31 december 2017 ifråga om dess ekonomiska värde minst 50 % vara miljöanpassade. (Med miljöanpassade tjänster avses tjänster utförda av företag, som kan redovisa att de i sin verksamhet tillämpar trovärdiga rutiner för miljöstyrning t.ex. ISO 14001, EMAS eller motsvarande. Med miljöanpassade varor avses varor som uppfyller kriterier föreskrivna för miljömärkningar för varans användningsområde, t.ex. Svanen, Bra Miljöval, Energiklass A, KRAV och LUOMU.)

Resultat

Andel miljöanpassade varor och tjänster är ca 22 respektive 16 procent av de totala inköpen. För vissa enskilda upphandlade produktgrupper är det en mkt bra utveckling, t.ex. gällande **städmaterial i daghem där andelen miljömärkta varor är 100 %.**

Miljömål 3 - Öka andelen ekologiska livsmedel

Varför detta inriktningsmål?

Utdrag från mål 12.4 och 2.4 från FN:s globala agenda för hållbar utveckling:

12.4 Senast 2020 uppnå miljövänlig hantering av kemikalier och alla typer av avfall under hela deras livscykel, i enlighet med överenskomna internationella ramverket, samt avsevärt minska utsläppen av dem i luft, vatten och mark i syfte att minimera deras negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön.

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten.

Mariehamns stads mål

Andelen livsmedel, som produceras enligt ekologiskt hållbara metoder och som staden tillhandahåller skola, dagis och äldreomsorg m.m. skall efter den 31 december 2017 ifråga om livsmedlens ekonomiska värde uppgå till minst 30% för att sedan den 31 december 2020 uppgå till minst 50 %.

Resultat

Målet uppnått, andelen ekologiska livsmedel för stadens daghem och skolor år 2017 blev **35,2 %**.

Klimatsmart dag

Det finns många väl förankrade argument för att minska konsumtionen av kött. Ett av argumenten är den stora klimatbelastningen från köttproduktionen. Klimatbelastning för en färdig vegetarisk rätt är ca 0,5 kg koldioxid jämfört med en köttträtt ca 2 kg koldioxid.

Klimatsmart dag har varit ett inslag i Mariehamns skolor och daghem under en längre, vilket innebär att en dag i veckan serveras enbart vegetariskt. Inom stadens skolor och daghem serveras ca 1600 portioner dagligen vilket innebär att varje veckas klimatsmarta dag minskar klimatbelastningen med 2400 kg koldioxid, vilket motsvarar samma klimatbelastning som att köra en bensin eller dieseldriven personbil drygt 13000 km.

Miljömål 4 – Optimera avloppsreningen

Varför detta inriktningsmål?

Utdrag från mål 14.1 och 7.2 från FN:s globala agenda för hållbar utveckling:

14.1 Till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen.

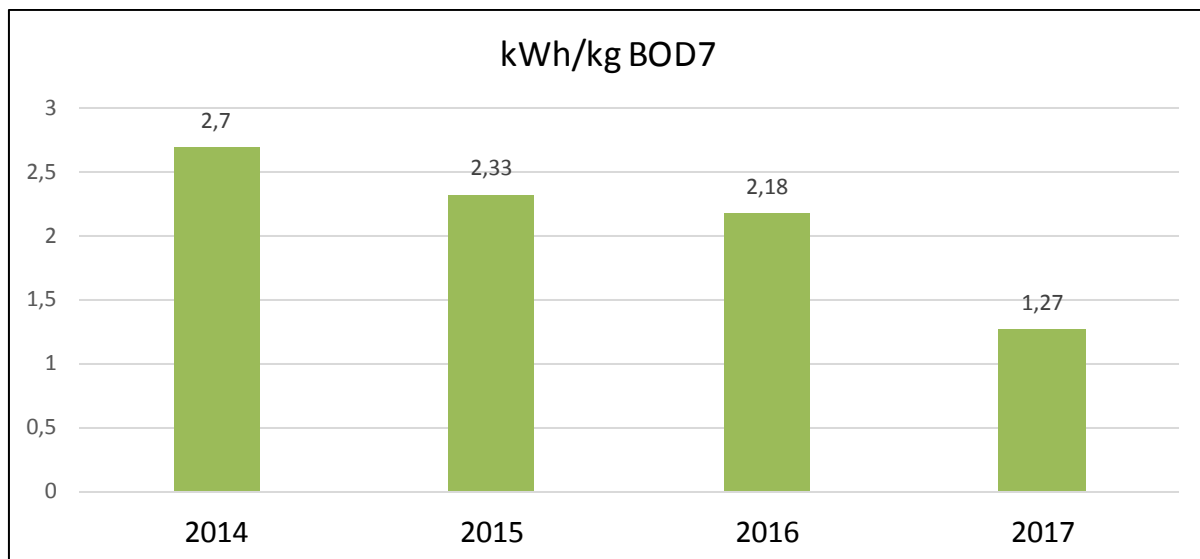
7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

Mariehamns stads mål

Andelen köpt el i Lotsbroverket under 2014-2017, ska i genomsnitt minska med minst 5 % årligen räknat som elförbrukning per behandlad mängd BOD₇.

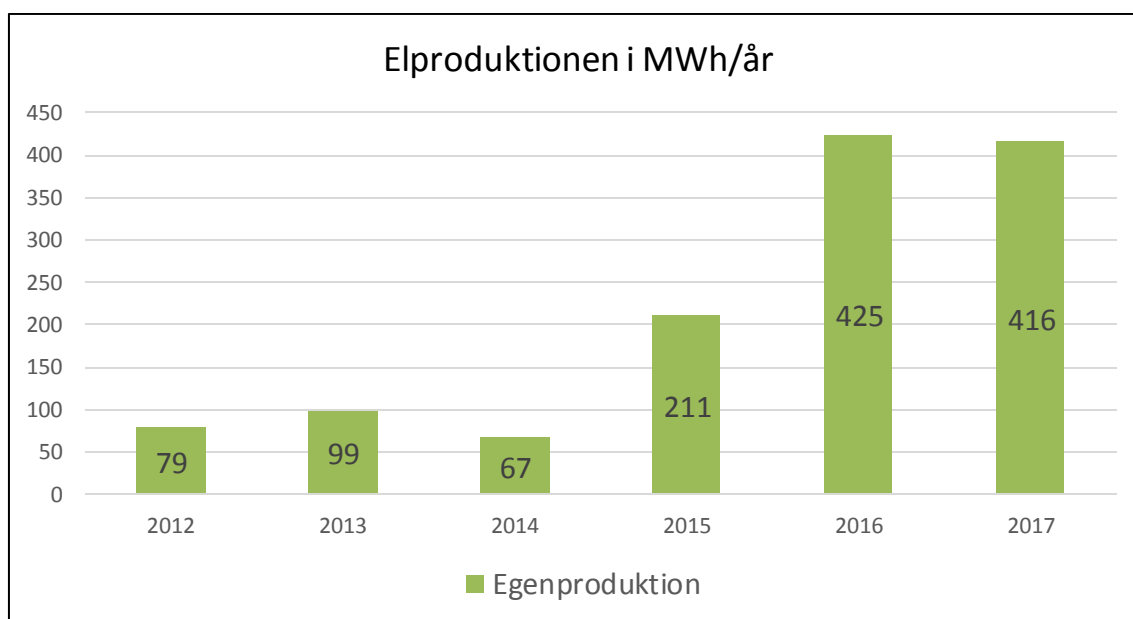
Resultat

Målet uppfylldes för 2017 med råge. Andelen köpt energi (olja och el) som användes **minskade med drygt 40 %** jämfört med 2016.

Energiproduktionen

Verkets interna delprocesser som möjliggör att ta tillvara den stora metangasproduktionen handlar om gaspannan (värmeproduktion) och gasgeneratoren (elproduktion). Efter montering av den nya gasgeneratoren hösten 2015 har produktionen stabiliserats på hög nivå under 2017. Den producerade energimängden kan jämföras med vad 20 normalvillor förbrukar på ett år.

Nuläge avloppsrening

Det inkommande flödet till verket var 2,5 miljoner kubikmeter under 2017. Avloppsreningen klarade de ställda reningskraven i gällande miljötillstånd, vilket innebar att Östersjön skonades från drygt 18 ton fosfor och 112 ton kväve.

Miljömål 5 – God inomhusmiljö

Varför detta inriktningsmål?

Utdrag från mål Mål 11.6 från FN:s globala agenda för hållbar utveckling

: Hållbara städer och samhällen

11.6 Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

Mariehamns stads mål

Stadens samtliga byggnader som omfattas av kraven på återkommande ventilationskontroll skall senast den 31 december 2017 ha en dokumenterat fungerande ventilation. Av stadens fastigheter skall efter den 31 december 2017 i fråga om radon 100 % av fastigheterna ha ett gränsvärde på maximalt 200 Bq/m³ för radon i bostäder och nya byggnader samt daghem, skolor och inom äldreomsorgen samt maximalt 400 Bq/m³ på arbetsplatser.

Resultat

Miljömålet uppfylls gällande Marstads fastigheter. Första radonmätningssrundan 2013 inkluderade alla fastigheter. Vid fyra fastigheter som hade något förhöjda värden vid första rundan gjordes åtgärder samt därefter uppföljningsmätningar under 2014, vilka gav godkända värden. Fortlöpande utförs inspektion och rengöring av ventilationskanaler enligt riktlinjer och filterbyte görs två gånger per år. Underhållsplaner revideras årligen, långsiktig plan är under uppbyggnad.

Vid stadens fastigheter gjordes första radonmätningssrundan 2012 vilket innebar att 98 mätningar gjordes. Vid fyra fastigheter noterades något förhöjda värden. Efter vidtagna åtgärder gjordes uppföljningsmätningar vilka gav godkända värden. Fortlöpande utförs mätningar av nya fastigheter. Under året har arbetet fortsatt med integrera drift- och underhållsplaner för stadens fastigheter in i datahanteringsprogrammet Pondus.

Ny lagstiftning från 1.1.2018 kräver obligatorisk ventilationskontroll (OVK)

Syftet med bestämmelserna om obligatorisk ventilationskontroll (OVK) är att öka förutsättningarna för ett bra inomhusklimat i byggnader och visa att ventilationssystemet fungerar. OVK ska genomföras dels innan ett ventilationssystem för första gången tas i bruk och dels regelbundet vid återkommande tillfällen. Återkommande besiktningar ska göras med olika intervaller beroende på typ av byggnad och ventilationssystem. Förskolor, skolor, vårdlokaler och andra liknande byggnader oavsett typ av ventilationssystem ska kontrolleras vart tredje år. Kontrollen ska göras av en certifierad kontrollant som också ska ge förslag på hur energiåtgången kan minskas för ventilationen, utan att det ger en sämre inomhusmiljö. Det är byggnadens ägare som ska se till att OVK utförs.

Nytt miljöprogram framtaget

Eftersom de ovan redovisade miljömålen löpte ut vid årsskiftet utarbetade stadskansliet ett nytt miljöprogram under 2017. Programmet utgår från de utmaningar som råder idag för att Mariehamns livsmiljö såväl utom- som inomhus ska vara hållbar. Det fokuserar på utmaningarna som ligger inom Mariehamns stads ansvarsområde men ska även bidra att skapa förutsättningar för att invånarna ska kunna göra miljömedvetna val. I programmet har ambitionerna för miljöarbetet höjts ytterligare. Miljöprogrammet ska utgöra ryggraden i stadens arbete inom den ekologiska dimensionen av hållbarhet under 2018-2030.

Fastställande

Stadsstyrelsen beslutade den 9.11.2017 att tillsätta en kommitté med fem ledamöter med uppdrag att genomföra en politisk översyn och förankring av förslaget till program. I kommittén medverkar Lennart Isaksson, Pernilla Söderlund, Tony Wickström, Birgitta Johansson och Erica Sjöström som ordförande.